

A sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók részvétele a középfokú felvételi eljárásban

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő jelentkezőre vonatkozó speciális eljárási szabályok a középfokú felvételi eljárás szempontjából a nemzeti köznevelésről szóló törvényben meghatározott sajátos nevelési igényű¹, illetve beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő² tanulóakra (jelen tájékoztatóban a továbbiakban együttesen SNI tanulók) vonatkoznak. Az SNI tanulóakra vonatkozó speciális értékelési szabályok a nemzeti köznevelési törvényben leírtak³ szerint kerülnek meghatározásra. A feltételek meghatározásakor az illetékes szakértői bizottság által kiadott – még érvényben lévő – szakértői véleményben (a továbbiakban szakértői véleményben) foglaltak az irányadóak. A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló EMMI rendelet⁴ szerint azt, hogy az adott vizsgázó beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, vagy sajátos nevelési igényű a pedagógiai szakszolgálat megfelelő szakértői bizottsága állapítja meg. A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságainak működését, illetékességét szintén a fenti rendelet tartalmazza.

I. Tájékozódás az általános felvételi eljárás kezdete előtt

1. A középfokú beiskolázásban részt vevő intézmények az SNI tanulóakra vonatkozó speciális felvételi követelményeket – a jogszabályokban meghatározott keretek között – egyedileg határozzák meg. A középfokú iskola felvételi tájékoztatójának tartalmaznia kell a középfokú iskola felvételi eljárásának rendjét, és külön a hozzá jelentkező SNI tanulók esetében a saját felvételi eljárásában alkalmazott speciális elbírálási szabályokat.
2. Az **SNI tanulóknak és szüleiknek még jóval a felvételi eljárás megkezdése előtt tájékozódniuk kell**, hogy az az iskola, ahová a tanuló februárban majd be kívánja adni a jelentkezését (továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola), milyen – az SNI tanulóakra vonatkozó – speciális elbírálási szabályokat határoz meg. Ezen ismeretek birtokában tudják eredményesen megtervezni a tanuló „felvételi stratégiáját”. Különösen fontos ez abban az esetben, ha a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola felvételi eljárása során kéri a központi írásbeli vizsga eredményeit.
3. Amennyiben a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola a felvétel feltételeként előírja a központi írásbeli vizsgát, az SNI tanulónak és a szülőjének még az írásbeli vizsgára való jelentkezés előtt tisztáznia kell az iskolával azt, hogy a helyi speciális szabályok és a szakértői véleményben foglaltak alapján szükséges-e a tanuló részvétele az írásbeli vizsgán (egyik, vagy mindkét tárgyból), vagy az iskola a központi írásbeli vizsga eredménye nélkül is, esetleg pl. csak a matematika vagy esetleg csak a magyar nyelv eredményének figyelembe vételével; vagy valamely tantárgy tanulmányi eredményének duplázásával elbírálja majd a felvételi jelentkezését. **Az SNI tanuló tehát a szakértői véleményben leírtak alapján a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolától kérheti a központi írásbeli vizsga alóli felmentését, az írásbeli vizsgát szervező középiskolától nem.**
4. Ha az SNI tanuló egyik vagy mindkét vizsgatárgy írásbeli vizsgája alóli felmentését kap a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolától, az azt jelenti, hogy a központi írásbeli vizsga eredményei helyett – ennek az iskolának a felvételi eljárása során – más módon mérik fel a tanuló tudását, és bírálják el felvételi jelentkezését. Akár matematikából, akár magyar nyelvből volt felmentve a tantárgy értékelése alól a tanuló, mindkét esetben csak a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola igazgatója dönthet arról, hogy a saját felvételi eljárásában ezt milyen módon tudja figyelembe venni. **Több továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola esetében intézményenként más és más lehet ez a döntés.**

A fentiek alapján tehát adott esetben az a tanuló, aki általános iskolában a matematika tantárgy értékelése alól felmentett, dönthet úgy, hogy csak magyar nyelvből ír központi felvételit, mert – a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolával folytatott egyeztetés eredményeként – a magyar nyelvi írásbeli eredményének duplázásával számolják majd ki a felvételi pontjait, ezért nem lesz szüksége a matematika írásbeli vizsga eredményére a felvételi eljárás során. Ebben az esetben az írásbeli vizsga jelentkezését csak a magyar nyelv vizsgatárgyra vonatkozóan nyújtja be az írásbeli vizsgát szervező intézménybe. A kérdésben azonban kizárólag **a továbbtanulásra kiválasztott középfokú intézmény igazgatója dönthet**, aki megteheti, hogy a magyar nyelvi vizsgaeredmény duplázásával állapítja meg adott tanulmányi területen az SNI tanulók pontszámát, de dönthet úgy is, hogy más módon végzi az SNI tanulók felvételi pontszámainak megállapítását.

II. A központi írásbeli felvételi vizsga

5. Akármilyen is az előzetes tájékozódás eredménye, a felvételiző tanuló jelentkezhet a központi írásbeli vizsgára. Ez általában tanácsos is, hiszen könnyen előfordulhat, hogy a februári felvételi jelentkezésig elképzelései, szándékai megváltoznak, és mégis szüksége lesz a központi írásbeli vizsga eredményére. A felvételiző tanulót nem éri semmi hátrány, ha megírja a központi írásbeli vizsgát, mert annak eredményének ismeretében adhatja majd be a jelentkezését a továbbtanulásra

¹ 2011. évi CXCV. törvény 4. § 25. pont

² 2011. évi CXCV. törvény 4. § 3. pont

³ 2011. évi CXCV. törvény 51. § (5) bekezdés

⁴ 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet

kiválasztott középfokú iskolákba. Akár intézményenként is eldöntheti, hogy a központi írásbeli vizsga eredménye alapján, vagy az SNI tanulóakra vonatkozó helyi, speciális értékelési szabályok szerint kéri jelentkezésének elbírálását.

6. A központi írásbeli vizsgára a jelentkezést a tanulók abba a középfokú iskolába adják be, amelyik számukra a legkényelmesebb (vizsgaszervező iskola). A vizsgaszervező iskola kiválasztása független attól, hogy később a tanuló melyik iskolába kíván majd felvételizni (továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola). Éppen ezért nincs értelme annak, hogy az SNI tanuló a vizsgaszervező iskolától kérje a központi írásbeli vizsga alóli felmentést. A vizsgaszervező iskola a felmentést – az írásbeli vizsga eljárásának keretében – nem is adhatja meg.
7. A nemzeti köznevelési törvényben leírtak szerint⁵ a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell a tanuló adottságaihoz. Amennyiben az SNI tanuló úgy dönt, hogy megírja a központi írásbeli vizsgát, akkor a vizsgára történő jelentkezéskor – a vizsgaszervezést érintő speciális körülményekre, illetve eszközökre vonatkozó – kérelmet nyújthat be. A központi írásbeli vizsgát szervező középiskola igazgatója döntésében rendelkezik az iskolai tanulmányok során a tanuló által használt, megszokott eszközök biztosításáról, az írásbeli dolgozat elkészítéséhez a munkaidő meghosszabbításáról, a vizsga meghatározott részeinek értékelése alóli felmentésről⁶.
8. A központi írásbeli vizsgára vonatkozó **speciális elbírálást minden esetben írásos kérelemben kell igényelni – a központi írásbeli vizsga előtt – a vizsgaszervező iskolában. A kérelmet és a szakértői véleményt a központi írásbeli vizsgára történő jelentkezéskor a jelentkezési lappal együtt kell benyújtani az iskolához**, mivel a speciális körülményekre vonatkozó kérelem a vizsgaszervezést is érinti. A kérelmet a vizsgaszervező iskola igazgatója bírálja el. Az igazgató a szakértői vélemény alapján hoz döntést arról, hogy milyen kedvezményeket biztosít az SNI tanulóknak az írásbeli vizsga során. Az igazgató döntését határozatba foglalja, amelyet a központi írásbeli vizsga előtt eljuttat a tanulóhoz és a szülőhöz. **Ez a döntés kizárólag a központi írásbeli vizsga letételének körülményeire vonatkozhat.**
9. Az SNI tanuló a központi írásbeli vizsga során a szakértői véleményben foglaltak alapján az alábbi kedvezményekre lehet jogosult:
 - **időhosszabbítás:** az írásbeli vizsga időtartama tárgyanként 45 perc, ez indokolt esetben megnövelhető.
 - **az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott segédeszköz használata:** a tanuló a szakértői vélemény alapján az igazgatói határozatban leírtak szerinti segédeszközt vagy segédeszközöket használhatja a vizsga során.
 - **a vizsga meghatározott részeinek értékelése alóli felmentés:** a szakértői véleményben leírtak alapján a vizsgadolgozat értékelésekor bizonyos feladattípusokat a javító tanár nem vesz figyelembe, az ezekre adható pontot az elérhető maximális és a tanuló által elért összpontszámba sem számítja be. Ez a kedvezmény arra az esetre vonatkozik, amikor a tanuló az adott vizsgatárgy követelményeinek valamely részlete alól mentesül pl. magyar nyelv esetében a helyesírás feladatok értékelése alól, vagy a matematika vizsgatárgy esetében a szerkesztést igénylő feladatok alól. Nem alkalmazható azonban akkor, ha a tanuló teljesen fel van mentve a matematika tantárgy követelményrendszerének értékelése és minősítése alól.

A szakértői véleményben foglaltak függvényében a tanuló akár egyszerre mindhárom kedvezményre jogosult lehet, és a szülő kérelme (valamint a szakértői vélemény) alapján mindhárom kedvezménnyel élhet is.

10. A vizsgázó, illetve a szülő írásban benyújtott – a szakértői bizottság szakvéleményével megalapozott – kérelmére az írásbeli vizsgán egyik vagy mindkét vizsgatárgyból, az írásbeli feladatok megválaszolásához rendelkezésre álló idő megnövelhető. Az időhosszabbítás mértékéről – minden körülmény mérlegelésével – az írásbeli vizsgát szervező intézmény igazgatója dönt.
11. A vizsgázó, illetve a szülő írásban benyújtott – a szakértői bizottság szakvéleményével megalapozott – kérelmére a vizsgázó számára lehetővé kell tenni, hogy az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt használja (például: számítógépet, számológépet).
Amennyiben például a tanuló számára azt teszik lehetővé, hogy dolgozatát számítógép segítségével készítse el, úgy válaszai egy részét számítógépen (pl. egy üres word dokumentumban), más részeit (pl. a feleletválasztós feladatokat) a feladatlapon tudja megadni. Így a számítógépen történő válaszadás és a feladatlapon vizuális megjelenésének előnyeit is ki tudja használni a vizsgázó. Amennyiben ezt a megoldást választják, a vizsgázónak arra kell ügyelnie, hogy válaszait egyértelműen a feladatokhoz rendelje. A tanuló kész dolgozata számítógépen készített részének nem újraindítható CD-re történő mentését, majd kinyomtatását és a feladatlappal történő összetűzését az iskola végzi el. Célszerű nyomtatás után a felügyelő tanár szignójával ellátni a kinyomtatott dolgozatlapokat. A kinyomtatott vizsgadolgozatot a normál vizsgadolgozatokkal megegyező módon kell javítania a szaktanárnak.
12. Abban az esetben, ha a szülő felmentést kap gyermeke részére a központi felvételi vizsga egyes részeinek értékelése alól (pl. helyesírás), a vizsgadolgozat értékelésekor – a kérelem és a szakértői vélemény alapján meghozott igazgatói határozatban foglaltakkal összhangban – felmentéssel érintett értékelési szempontokat a javítótanár nem veszi

⁵ 2011. évi CXC. törvény 51. § (5) bekezdés

⁶ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 33. § (3) bekezdés

figyelembe, az ezekre adható pontot sem az elérhető maximális, sem pedig a tanuló által elért összpontszámába nem számítja bele. **Ez a felmentés tehát az értékelésre vonatkozik, nem pedig arra, hogy a tanulóknak egy-egy adott feladatot nem kell megoldania.** Nem is lehet ez másként, hiszen:

- a tanuló tanulmányai során is részt vesz az adott tárgyból a tanórai foglalkozásokon, megoldja a helyesírási feladatokat, ám ezt – a szakértői vélemény alapján – nem értékelik számára;
- minden tanuló esetében a szakértői vélemény alapján egyedileg kell eldönteni az adott vizsgaszervező intézményben azt, hogy mely feladatok értékelése alól mentesül, ám ez – a vizsgaszituáció jellegéből fakadóan – a konkrét feladatsor ismerete nélkül, előzetesen nem lehetséges.

Amennyiben az igazgatói határozatban a tanulót mentesítették az értékelési rendszer valamely részlete (pl.: a „külső íráskép” vagy a helyesírás értékelése) alól, akkor a felmentésben érintett itemekről/feladatokról minden esetben – a szakértői vélemény és a szülői kérelem alapján – a vizsgaszervező intézmény igazgatója egyedileg hoz határozatot. Amennyiben a tanuló mentessége a helyesírás értékelésére vonatkozott, az intézmény vezetője figyelembe veheti a felvételi feladatalapot összeállító bizottság által készített szakmai ajánlást, melyet az a vizsgát követően hoz nyilvánosságra a vizsgaszervező intézmények számára, ám ez nem kötelező érvényű.

A tanuló vizsgadolgozatának javítása ezt követően a hivatalos javítási értékelési útmutató alapján, az igazgatói határozat figyelembevételével történik oly módon, hogy a javító tanár a határozatban megjelölt feladatrészeket (itemeket) vagy akár teljes feladatokat nem értékeli. A tanuló általa elérhető maximális pontszám ebben az esetben csak a felmentésnek megfelelő itemekre kapható pontszámokkal csökkentett pontszám lehet. A tanuló által elért eredmények rögzítésére szolgáló programban a rögzítést végző személy jelzi, hogy a tanuló a feladatrész értékelése alól mentesült (F), azaz nem kapott pontot. Ugyanígy kell eljárni minden itemnél, amelynek értékelése alól a tanulót felmentették. A program ebben az esetben olyan módon számolja ki a tanuló által elérhető összpontszámot, hogy azokra a feladatokra vagy feladatrészekre kapható maximum pontokat, amelyeknél az értékelés alól mentesítették, levonja a maximálisan elérhető pontszámból. Így a tanuló által elérhető összpontszám nem 50 pont lesz, hanem például csak 42. A vizsgaszervező intézmény igazgatója nem teheti meg, hogy azokat az itemeket, amelyek értékelése alól mentesítést adott, automatikusan teljesítettnek veszi figyelembe, és megadja az érték adható maximális pontokat. A központi írásbeli vizsgáról kiállított értékelő lap tehát a valós tényeket rögzíti, nevezetesen azt, hogy a vizsgázó az általa elérhető maximális pontszámból hány pontot ért el.

13. A vizsgaszervező intézmények a középfokú intézmények felvételi információs rendszerében rögzítik a vizsgán való részvétel tényét, a vizsga során a tájékoztató 7. pontjában részletezett speciális körülményeket, a vizsgaeredményeket, valamint elvégzik a vizsgaeredményeket tartalmazó értékelő lapok előállítását, kinyomtatását, hitelesítését.⁷
14. A vizsgaeredményeket tartalmazó értékelő lap a valós tényeket rögzíti, nevezetesen azt, hogy a vizsgázó az általa elérhető maximális pontszámból hány pontot ért el. Célja, hogy a továbbtanulásra kiszemelt intézmény(ek)et a legteljesebb mértékben tájékoztassa a tanuló központi írásbeli vizsgán elért teljesítményéről, és a vizsga körülményeiről. Ennek megfelelően, ha a vizsgaszervező iskola a vizsgázó számára:
- többletidőt biztosít és/vagy
 - a vizsgázó iskolai tanulmányai során használt, megszokott segédeszköz használatát biztosítja és/vagy
 - a vizsgázót az értékelési rendszer egy részlete alól mentesíti,
- úgy a középfokú intézmények felvételi információs rendszere ezt az információt automatikusan rávezeti a tanuló értékelő lapjára.

III. A jelentkezés benyújtása a továbbtanulásra kiválasztott középiskolába és annak elbírálása

15. A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő jelentkezők esetében célszerű a továbbtanulásra kiválasztott középiskolát a lehető legteljesebb információval ellátni a felvételi kérelem benyújtásakor. A felvételi eljárás során a középfokú intézmény igazgatója - a jogszabályban rögzített keretek betartása mellett, minden körülmény mérlegelésével - saját hatáskörben dönt a jelentkezők felvételéről.⁸ A jelentkezési lap mellé csatolt szülői kérelem és a szakértői vélemény számos olyan információt tartalmazhat, amely adott esetben befolyásolhatja azt, hogy a tanulót az adott középfokú iskola milyen képzésben tudja fogadni (pl. tankötelezettség teljesítésének módja; korrekciós javaslatok; mentesítés; rehabilitációs foglalkozásokra vonatkozó javaslatok és területek, szakemberek és végzettségük; kijelölt nevelési/oktatási intézmény, osztály/tagozat; felülvizsgálati eljárás lehetősége és ideje). Amennyiben az iskola alapító okirata szerint a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók iskolai nevelése-oktatása feladatát ellátja és felveszi a tanulót, akkor az ellátást egyértelműen biztosítani kell.⁹

⁷ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 35. § (2) bekezdés

⁸ 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 50. § (1) bekezdése

⁹ 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 47. § (1) bekezdése

16. Minden egyes középfokú intézmény maga határozza meg, hogy a saját felvételi eljárásban milyen – a felvételi tájékoztatójában nyilvánosságra hozott – módon számítja ki a sajátos nevelési igényű tanulók felvételi pontszámait. Amennyiben a szülő részéről ezzel kapcsolatban kérdés merül fel, arra kizárólag a továbbtanulásra kiválasztott intézmény tud válaszolni.
17. A szakképző iskola a felvételt a szakképzésre vonatkozó jogszabályok szerint egészségügyi, pályaalkalmassági követelmények teljesítéséhez kötheti¹⁰. A pályaalkalmassági követelményeket a felvételi tájékoztatóban nyilvánosságra kell hozni. A pályaalkalmassági követelmény a szakképzésbe történő bekapcsolódás azon feltétele, amely alapján megállapítható, hogy a szakképzésben részt venni szándékozó személy képességei, készségei alapján sikeresen fel tud készülni a választott szakképesítés komplex szakmai vizsgájára és a választott tevékenység, foglalkozás ellátására. Az egészségügyi alkalmassági követelmény ezzel szemben annak az orvosi szakvéleményre alapozott megállapítása, hogy a szakképzésbe bekapcsolódni szándékozó személy testi adottságai, egészségi és pszichikai állapota alapján képes-e önmaga és mások veszélyeztetése nélkül a választott szakma szerinti tevékenység, foglalkozás gyakorlására és a szakmai vizsgára való felkészülésre. Iskolai rendszerű szakképzésbe csak olyan tanulót lehet felvenni, aki az adott szakképesítésre a szakmai és vizsgakövetelményben előírt egészségügyi alkalmassági, továbbá a pályaalkalmassági követelményeknek megfelel, és ez alapján előreláthatóan nincs akadálya a komplex szakmai vizsgára bocsátásnak¹¹.

¹⁰ 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) 50. § (2) bekezdése

¹¹ 2011. évi CLXXXVII. törvény 27. § (4) bekezdése